

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการกำไร
ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
Relationship Between Board Characteristics and Earnings Management
of Companies Listed on The Stock Exchange of Thailand

สุพัสญญา ดีแก้ว* และจอมใจ แซมเพชร**

บทคัดย่อ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี (แบบ 56-2) สำหรับปี พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2557 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,653 ชุดข้อมูล วิเคราะห์ผลทางสถิติโดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ ตัวแปรตามได้แก่การจัดการกำไรวัดจากคุณภาพรายการคงค้าง ตามแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาของ Francis et al. (2005) ตัวแปรอิสระได้แก่ ขนาดของคณะกรรมการ สัดส่วนของกรรมการอิสระที่มาจากบุคคลภายนอก การแยกตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ และค่าตอบแทนคณะกรรมการ ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดกิจการ ความเสี่ยงทางการเงินและความสามารถในการทำกำไร ผลจากการศึกษาพบว่าขนาดของคณะกรรมการ ความเสี่ยงทางการเงินและความสามารถในการทำกำไร มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร ในขณะที่สัดส่วนของกรรมการอิสระที่มาจากบุคคลภายนอก การแยกตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ ค่าตอบแทนคณะกรรมการ และขนาดกิจการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร

ABSTRACT

The aim of this study is to find relationship between board characteristics and earnings management of companies listed on The Stock Exchange of Thailand (SET). Data were collected from the financial statement, annual information form (form 56-1) and annual report (form 56-2) of the year 2010 – 2014. 2,653 data were statistically analyzed by using multiple regression analysis. The dependent variable was earnings management. In this study, earnings management is analyzed using an accrual quality model by Francis et al. (2005). Independent variables were board size, proportion of non-executive directors on the board, separation of the chairman and CEO positions, number of audit committee meetings and board compensation. The control variables were firm size, leverage and

* นักศึกษาหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

profitability. Result from the study showed that board size, leverage and profitability had a negatively significant relationship with earnings management while proportion of non-executive directors on the board, separation of the chairman and CEO positions, number of audit committee meetings, board compensation and firm size had no relationship with earnings management.

บทนำ

ภายใต้การดำเนินงานทางธุรกิจที่มีการแข่งขันและความซับซ้อนที่สูงขึ้นในปัจจุบัน ทำให้ข้อมูลทางการเงินที่มีความจำเป็นต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง เพราะข้อมูลทางการเงินที่สามารถสะท้อนผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน และกระแสเงินสดของบริษัท โดยเฉพาะกำไรสุทธิที่ถือได้ว่าเป็นข้อมูลการเงินที่มีความสำคัญต่อนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียเป็นอย่างมาก เนื่องจากการประเมินความสามารถของฝ่ายบริหาร ความสามารถในการทำกำไร และกระแสเงินสดในอนาคตของบริษัท ผู้บริหารจึงมักมีแรงจูงใจในการจัดการกำไรให้เป็นไปในทิศทางที่ตนเองต้องการ เพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับบริษัท ดึงดูดนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งเพื่อการได้รับผลประโยชน์ส่วนตนที่มากขึ้นด้วย

คณะกรรมการบริษัทถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญขององค์กรในฐานะผู้แทนของผู้ถือหุ้นในการควบคุมดูแลฝ่ายบริหาร มีบทบาทสำคัญในการติดตามการดำเนินงานของฝ่ายจัดการเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลของคณะกรรมการ (คิลปพร ศรีจันเพชร, 2551) ซึ่งโครงสร้างของคณะกรรมการบริษัทถือเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญเพื่อกำกับดูแลและควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร การเลือกองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เหมาะสมจะส่งผลให้การทำงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถลดปัญหาการขัดแย้งผลประโยชน์ระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้บริหารได้ ช่วยให้ผู้บริหารดำเนินงานให้สอดคล้องกับการสร้างมูลค่าแก่กิจการและเพื่อประโยชน์ของบริษัทอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการกำไรลดลงและผลการดำเนินงานของบริษัทเพิ่มขึ้น (สุชาติา เจียมสกุล, 2556)

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยวัดการจัดการกำไรด้วยคุณภาพของรายการคงค้างตามแบบจำลองของ Francis et al. (2005)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. ทำให้นักลงทุน ผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียสามารถทราบถึงโอกาสที่จะเกิดการจัดการกำไรในบริษัทที่ลงทุนและนำมาเป็นปัจจัยหนึ่งในการประกอบการพิจารณา ประเมินความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินก่อนการตัดสินใจลงทุน

แนวคิดและทฤษฎี

ทฤษฎีตัวแทน เป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายถึงสาเหตุในการจัดการกำไรที่เกิดขึ้นในองค์กร เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Jensen and Meckling (1976) ที่อธิบายว่าปัญหาตัวแทน (Agency Problem) เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย โดยฝ่ายที่มอบอำนาจ คือ ตัวการ (Principal) ได้แก่ ผู้ลงทุนหรือผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทและฝ่ายที่ได้รับมอบอำนาจในการบริหารงาน คือ ตัวแทน (Agent) ได้แก่ ผู้บริหารของบริษัทหรือคณะกรรมการของบริษัท ตัวการจะมอบอำนาจให้แก่ตัวแทน เพื่อให้ตัวแทนมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ของกิจการแทนตัวการ (นิพัทธ์ โพธิ์วิจิตร, 2555) อย่างไรก็ตาม กิจการที่ผู้ถือหุ้นหรือนักลงทุนจ้างผู้บริหารมาทำงานแทนมักจะมีปัญหาตัวแทน เนื่องจากตัวแทนอาจทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ที่กิจการควรได้รับ ซึ่งปัญหาตัวแทนที่เกิดขึ้นประการหนึ่งคือการที่ตัวแทนทำการปิดเบือนข้อมูลในงบการเงินหรือทำการจัดการกำไร ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ของตนเองที่มาจากแรงจูงใจ

ทฤษฎีฐานทรัพยากร เป็นการนำทรัพยากรขององค์กรไปสู่การกำหนดทิศทางการดำเนินงานขององค์กร ซึ่ง Barney and Clark (2007) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับฐานทรัพยากรขององค์กรไว้ว่า ฐานทรัพยากรขององค์กร คือ ทักษะความสามารถขององค์กร คณะกรรมการ และผู้บริหารองค์กร การมีทรัพยากรขององค์กรที่มีคุณค่าและเหมาะสมจะส่งผลให้การบริหารงาน มีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการกำหนดนโยบายการพัฒนาในด้านอื่นๆ ทรัพยากรที่องค์กรมีอยู่มีส่วนสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนและเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรได้ การที่บริษัทมีกรรมการที่ความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำงานที่หลากหลายจะช่วยลดความเสี่ยงในการจัดการกำไรได้ เนื่องจาก คณะกรรมการจะมีความหลากหลายของคุณวุฒิและประสบการณ์ มีความคิดเห็นและคำแนะนำที่หลากหลายแง่มุม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาและการตัดสินใจต่าง ๆ (ยุทธ วรฉัตรธาร, 2558)

แนวคิดการจัดการกำไร การจัดการกำไรเป็นการสร้างผลการดำเนินงานของฝ่ายบริหารเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางบัญชี โดยอาศัยความได้เปรียบของช่องว่างหลักการบัญชีและทางเลือกในการวัดมูลค่า การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินบัญชี และการจัดทำรายงานทางการเงินที่ไม่ชัดเจน (ณัฐชานนท์ โกมุตพิพิงศ์, 2557) รวมไปถึงการเสนองบการเงินต่อบุคคลภายนอกเพื่อสร้างภาพลักษณ์ผลการดำเนินงานให้เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีต่อกิจการตามความต้องการของผู้บริหาร (Mulford & Comiskey, 1996)

แนวคิดเกณฑ์คงค้าง คือ การรับรู้หรือบันทึกการขายทางบัญชีจากหลักการที่เกิดขึ้นของรายการหรือเหตุการณ์นั้น โดยไม่คำนึงว่ามีการรับเงินหรือจ่ายเงินขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้โดยยึดหลักที่รับฟังจ่ายซึ่งถือเป็นสิทธิ์ทางกฎหมายโดยการ

บันทึกการขายและนำเสนอข้อมูลสู่บการเงินในงวดที่เกิดรายการ งบการเงินที่จัดทำขึ้นตามเกณฑ์ดังกล่าวจะให้ข้อมูล ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้งบการเงินในประเด็นต่างๆ คือ 1) รายการค้าในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการรับและจ่ายเงินสด 2) ภาวะผูกพันที่กิจการต้องจ่ายเป็นเงินสดในอนาคต และ 3) ทรัพยากรที่จะได้รับเงินสดในอนาคต ซึ่งการจัดการทำไรจะเกิดจากแนวปฏิบัติทางบัญชีที่เปิดโอกาสให้ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจในการเลือกนโยบายทางบัญชีและประมาณการทางบัญชี เกณฑ์ดังกล่าวจึงถือว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่ผู้บริหารใช้ในการจัดการทำไร (นาริรัตน์ เทียมรัตน์, 2556)

แนวคิดคณะกรรมการ (Board of Directors) การกำกับดูแลกิจการหรือบรรษัทภิบาลถือเป็นโครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และผู้ถือหุ้นในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน นำไปสู่การเพิ่ม มูลค่า การสร้างความเติบโตให้บริษัทและผู้ถือหุ้นในระยะยาว (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549) คณะกรรมการ บริษัทเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกลไกการกำกับดูแลของกิจการโดยเป็นผู้รับผิดชอบหน้าที่การบริหารงานจากผู้ถือหุ้น โดยคณะกรรมการไม่ได้ทำหน้าที่บริหารงานประจำวันแต่จะทำหน้าที่ในการกำกับดูแลฝ่ายจัดการในระดับสูง (อุษณา ภัทรมนตรี, 2547) การที่บริษัทจะมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีนั้นต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจาก คณะกรรมการบริษัท และเนื่องจากคณะกรรมการมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของบริษัท ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ดีของโครงสร้างคณะกรรมการเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ ของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

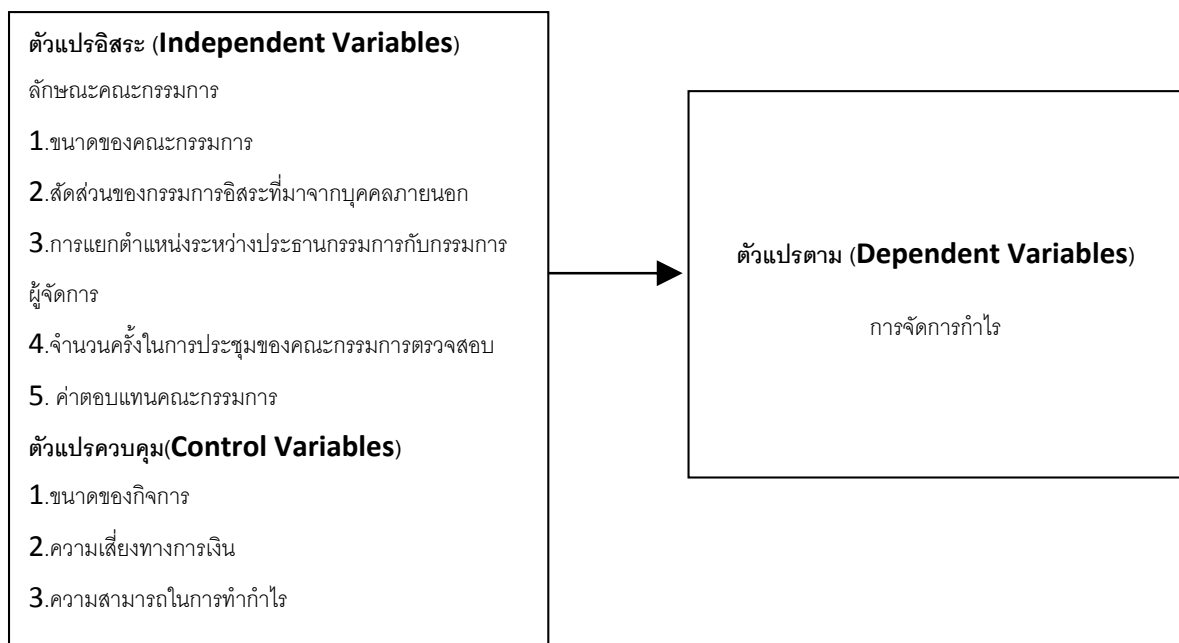
แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการทำไร จากทฤษฎีตัวแทนที่ได้อธิบายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้บริหาร ซึ่งหากในกรณีที่ผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายไม่ตรงกันและผู้บริหารเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนตนหรือใช้อำนาจหน้าที่ที่มีสร้างโอกาสให้ตนสามารถดักตวงผลประโยชน์ที่ต้องการจะทำให้เกิดปัญหา ตัวแทน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การสร้างแรงจูงใจในการจัดการทำไรของผู้บริหารในการตกแต่งตัวเลขการบัญชี หากมีการจัดโครงสร้างคณะกรรมการที่เหมาะสมจะช่วยลดปัญหาในการจัดการทำไร และลดปัญหาความขัดแย้ง ผลประโยชน์ระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้บริหารได้

วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้ศึกษาได้รวบรวมวรรณกรรมที่มีการนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการทำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย ในด้านคุณลักษณะของคณะกรรมการ Gerald and Maria (2011) พบว่า ขนาดของคณะกรรมการมี ความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการทำไร ขนาดของคณะกรรมการที่ใหญ่ขึ้นจะช่วยลดการจัดการทำไรได้ เนื่องจากจำนวน กรรมการบริษัทจะสะท้อนให้เห็นถึงการมีกรรมการที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ ให้บรรลุเป้าหมาย โดยบทบาทของ กรรมการบริษัททั้งการกำหนดนโยบายบริษัท และการติดตามการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งการหากบริษัทมีขนาด ของคณะกรรมการที่เหมาะสมจะทำให้การตรวจสอบการทำงานภายในบริษัทเป็นไปอย่างทั่วถึง และพบว่าสัดส่วน กรรมการคณะกรรมการที่มาจากบุคคลภายนอก มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการทำไร เช่นเดียวกับ จิรณา โฉมจันทร์ (2550) ซึ่งอธิบายได้ว่า หากมีสัดส่วนกรรมการอิสระเพิ่มมากขึ้นจะทำให้คณะกรรมการเป็นอิสระ โปร่งใสในการปฏิบัติ หน้าที่ และคณะกรรมการบริษัทจะไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมกิจการ การจัดการทำไรก็จะยิ่ง

ลดลง นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์ประเด็นการแยกตำแหน่งของประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไร โดยที่ผลการศึกษาของ จีรณา โฉมจันทร์ (2550) และ ไพริน ใจทัด (2555) ได้อธิบายว่า การแบ่งแยกหน้าที่ที่ชัดเจนระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ จะทำให้จำกัดขอบเขตการใช้อำนาจในการจัดการกำไรของฝ่ายบริหารได้เพิ่มขึ้น และถือเป็นแนวทางปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้มากขึ้น คณะกรรมการสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังเป็นการถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายจัดการและปราศจากการครอบงำของฝ่ายจัดการ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการกำไร สามารถจำแนกตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเป็น ตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม โดยสรุปกรอบแนวคิดได้ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษานี้ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยลักษณะของคณะกรรมการจะศึกษาประเด็น ขนาดของคณะกรรมการ สัดส่วนของกรรมการอิสระที่มาจากบุคคลภายนอก การแยกตำแหน่งหน้าที่ที่ชัดเจนระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ ค่าตอบแทนคณะกรรมการ สำหรับการวัดการจัดการกำไรใช้การวัดจากคุณภาพรายการคงค้างตามแบบจำลองของ Francis et al. (2005) สำหรับปี 2557

ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงเวลา พ.ศ. 2552 – 2558 ไม่รวมกลุ่มธุรกิจการเงิน บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai บริษัทที่เข้าข่ายถูกเพิกถอนและบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน ซึ่งในการวิเคราะห์คุณภาพรายการคงค้าง ปี พ.ศ. 2557 ต้องใช้ข้อมูลของแต่ละบริษัทในปี 2552-2558

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ผู้ศึกษาใช้การเก็บข้อมูลแบบทุติยภูมิ แหล่งข้อมูลมาจากฐานข้อมูลที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะประกอบด้วย แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และ รายงานประจำปี (แบบ 56-2) พ.ศ 2552 – 2558 จากเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและจากฐานข้อมูล Bloomberg

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$DACC_{j,t} = \beta_0 + \beta_1(BSize_{j,t}) + \beta_2(BComp_{j,t}) + \beta_3(DUAL_{j,t}) + \beta_4(ACMEET_{j,t}) + \beta_5(CCOM_{j,t}) + \beta_6(Size_{j,t}) + \beta_7(Lev_{j,t}) + \beta_8(ROA_{j,t}) + \varepsilon_{j,t}$$

โดยที่	$DACC_{i,t}$	คือ การจัดการกำไร
	$BSize_{j,t}$	คือ ขนาดของคณะกรรมการ (คน)
	$BComp_{j,t}$	คือ สัดส่วนของกรรมการอิสระที่มาจากบุคคลภายนอก
	$DUAL_{j,t}$	คือ การแยกตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ
	$ACMEET_{j,t}$	คือ จำนวนครั้งในการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบภายใน 1 ปี
	$CCOM_{j,t}$	คือ ค่าตอบแทนคณะกรรมการ (ล้านบาท)
	$Size_{j,t}$	คือ ขนาดกิจการ
	$Lev_{j,t}$	คือ ความเสี่ยงทางการเงิน
	$ROA_{j,t}$	คือ ความสามารถในการทำกำไร

ตัวแปรและการวัดค่า

ตัวแปรตาม คือ การจัดการกำไรวัดจากคุณภาพรายการคงค้าง ปี 2557 ตามแบบจำลองของ Francis et al. (2005) ซึ่งคำนวณจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าความผิดพลาดของการประมาณการรายการคงค้างปี พ.ศ. 2553 – 2557 โดยอาศัยข้อมูลช่วงปี พ.ศ. 2552 – 2558 เพื่อคำนวณตามแบบจำลอง

$$\frac{TCA_{j,t}}{A_{j,t}} = \varphi_{0,j} + \varphi_{1,j} \frac{CFO_{j,t-1}}{A_{j,t}} + \varphi_{2,j} \frac{CFO_{j,t}}{A_{j,t}} + \varphi_{3,j} \frac{CFO_{j,t+1}}{A_{j,t}} + \varphi_{4,j} \frac{\Delta Rev_{j,t}}{A_{j,t}} + \varphi_{5,j} \frac{PPE_{j,t}}{A_{j,t}} + v_{j,t}$$

โดย $TCA_{j,t}$ = รายการหมุนเวียนคงค้าง (Total Current Accrual) ของบริษัท j ในปี t

$A_{j,t}$ = สินทรัพย์รวมเฉลี่ย (Average Total Assets) ของบริษัท j ในปี t โดยเฉลี่ยระหว่างปีที่ t และปีที่ $t-1$

$CFO_{j,t}$ = กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Cash Flow Operations) ของบริษัท j ในปี t

$\Delta Rev_{j,t}$ = การเปลี่ยนแปลงในรายได้หลัก (Revenues) ของบริษัท j ในปี t กล่าวคือ ผลต่างรายได้หลักของบริษัท j ในปี t กับรายได้หลักของบริษัท j ในปี $t-1$

$PPE_{j,t}$ = ราคาทุนของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ก่อนหักค่าเสื่อมราคาสะสมของบริษัท j ในปี t

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะคณะกรรมการ โดยตัวแปรที่ใช้ประกอบด้วย

1. ขนาดของคณะกรรมการ วัดจาก จำนวนสมาชิกคณะกรรมการทั้งหมดขององค์กร
2. สัดส่วนกรรมการอิสระที่มาจากบุคคลภายนอก วัดจากร้อยละของจำนวนกรรมการที่ไม่ได้เป็นกรรมการบริหาร
3. การแยกตำแหน่งหน้าที่ที่ชัดเจนระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการวัดค่าโดยใช้ตัวแปรเทียม (Dummy variables) กำหนดแทนค่า 0 สำหรับบริษัทที่ประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการเป็นคนเดียวกัน และแทนค่า 1 สำหรับบริษัทที่มีประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการคนละคนกัน
4. จำนวนครั้งการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบวัดจากจำนวนครั้งการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบที่จัดขึ้นภายใน 1 ปี
5. ค่าตอบแทนของคณะกรรมการ วัดด้วยค่าตอบแทนเฉลี่ยต่อคนของคณะกรรมการบริษัท

ตัวแปรควบคุม ที่อาจมีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อการจัดการกำไร ตัวแปรควบคุมที่ใช้ประกอบด้วย (1) ขนาดกิจการวัดโดยสินทรัพย์รวมของกิจการในรูปของลอการิทึม (2) ความเสี่ยงทางการเงินวัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (3) ความสามารถในการทำกำไรวัดโดยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม

ผลการศึกษา

ก่อนการประมวลผลข้อมูล ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบข้อมูลที่มีตัวแปรไม่ครบถ้วนและข้อมูลที่มีค่าผิดปกติของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งได้พิจารณาตัดข้อมูลที่มีตัวแปรไม่ครบถ้วนออกจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้น จึงมีข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2,653 ชุดข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรเชิงปริมาณ

สถิติเชิงพรรณนา				
ตัวแปร	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
DACC _{j,t}	0.008	0.377	0.059	0.051
BSize _{j,t}	5	21	10.400	2.484
BComp _{j,t}	0.300	0.846	0.414	0.092
ACMEET _{j,t}	2	24	5.910	2.921
CCOM _{j,t}	0.022	7.074	0.693	0.848
Size _{j,t}	2.423	6.352	3.773	0.660
Lev _{j,t}	0.003	0.995	0.422	0.207
ROA _{j,t}	-51.672	30.232	4.182	8.580

หมายเหตุ : จำนวนข้อมูล 2,653 ข้อมูล

ตารางที่ 2 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรการแยกตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
DUAL		
แยกตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ	2,513	94.72
ประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการเป็นคนเดียวกัน	140	5.28
Total	2,653	100.00

หมายเหตุ : จำนวนข้อมูล 2,653 ข้อมูล

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) เพื่อทดสอบสมมติฐานต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ โดยมีแบบจำลองของสมการความถดถอยเชิงพหุคูณดังนี้

$$DACC_{j,t} = \beta_0 + \beta_1(BSize_{j,t}) + \beta_2(BComp_{j,t}) + \beta_3(DUAL_{j,t}) + \beta_4(ACMEET_{j,t}) + \beta_5(CCOM_{j,t}) + \beta_6(Size_{j,t}) + \beta_7(Lev_{j,t}) + \beta_8(ROA_{j,t}) + \varepsilon_{j,t}$$

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามตัวแปรในการศึกษาความสัมพันธ์

ตัวแปร	สถิติ	
	Coefficients	t-Statistic
Constant	0.097	4.374
BSize	-0.003	-2.678**
BComp	0.006	0.230
DUAL	0.020	1.700
ACMEET	0.000	0.476
CCOM	0.000	-0.081
Size	-0.003	-0.503
Lev	-0.031	-2.257*
ROA	-0.002	-5.499**
Adj.R ²		0.098
Std. Error		0.0487
F-statistic		6.159
Prob. (F-statistic)		0.000

หมายเหตุ : จำนวนข้อมูล 2,653 ข้อมูล และตัวแปรตามคือการจัดการกำไร (DACC)

*ค่าสัมประสิทธิ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 , ** ค่าสัมประสิทธิ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สำหรับลักษณะของคณะกรรมการ ผลการศึกษาพบว่า ขนาดของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 สำหรับตัวแปรควบคุมพบว่า ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และความเสี่ยงทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการกำไรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

การอภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ให้ผลการศึกษาที่สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

ขนาดของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Geraldles and Maria (2011) ถ้ากิจการมีจำนวนของคณะกรรมการที่มากขึ้นจะทำให้การจัดการกำไรลดลง เนื่องจากจำนวนกรรมการบริษัทจะสะท้อนให้เห็นถึงการมีกรรมการที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมาย โดยบทบาทของกรรมการบริษัทที่ทั้งการกำหนดนโยบาย

บริษัท และการติดตามการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งการกำหนดให้กิจการมีขนาดของคณะกรรมการที่เหมาะสมจะทำให้การตรวจสอบการทำงานภายในกิจการเป็นไปอย่างทั่วถึง และช่วยลดการจัดการกำไรของผู้บริหารภายในกิจการลงด้วย ความเสี่ยงทางการเงินมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยทางสถิติสำคัญกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในทิศทางลบ ซึ่งไม่เป็นไปตามทิศทางที่คาดหวัง และไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Banderlippe and McReynald (2009) ถ้ากิจการมีความเสี่ยงทางการเงินหรืออัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมมากขึ้น จะทำให้การจัดการกำไรลดลง เนื่องจาก อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมเป็นอัตราส่วนที่แสดงการเปรียบเทียบว่ากิจการมีหนี้สินเป็นสัดส่วนเท่าไรเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวม ถ้าอัตราส่วนนี้มีอยู่ในระดับสูง แสดงว่าเงินทุนส่วนใหญ่ของกิจการได้มาจากเจ้าหนี้และกิจการจะมีภาระในการชำระคืนหนี้สินมาก ความเสี่ยงทางการเงินก็จะสูง ซึ่งการที่กิจการมีสัดส่วนของหนี้สินอยู่ในระดับสูง จะเป็นข้อผูกมัดที่ทำให้บริษัทต้องจ่ายดอกเบี้ยและเงินต้นเป็นงวดๆ ทำให้กรรมการต้องระมัดระวังการทำรายการทางบัญชีต่างๆ เช่น การใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร การกำหนดนโยบายทางการเงิน เป็นต้น เพื่อป้องกันการจัดการกำไร นอกจากนี้การที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสนับสนุนให้กิจการมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะส่งผลให้คณะกรรมการต้องดำเนินงานด้วยความโปร่งใสมากขึ้น จึงเป็นการลดแรงจูงใจของคณะกรรมการในการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการล้มละลายของกิจการ และความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในทิศทางลบ ซึ่งผลการศึกษาไม่เป็นไปตามที่คาดหวังและไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Banderlippe and McReynald (2009) และ Geraldles and Maria (2011) แต่สามารถอธิบายสาเหตุได้ว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม เป็นการวัดความสามารถในการทำกำไรของกิจการว่าสามารถให้ผลตอบแทนจากการดำเนินงาน และยังแสดงให้เห็นถึงควมมีประสิทธิภาพของฝ่ายบริหารอีกด้วย หากกิจการสามารถสร้างผลตอบแทนจากการนำสินทรัพย์ไปใช้ในประโยชน์ในการดำเนินงานได้สูง จะทำให้อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวมมีค่าสูง และย่อมแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ดี จึงอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดการกำไรเพื่อให้ผลตอบแทนจากการดำเนินงานของบริษัทเพิ่มมากขึ้น และเพื่อแสดงให้เห็นถึงผลกำไรและผลตอบแทนจากการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการ ดังนั้น ความสามารถในการทำกำไรสูงจะทำให้การจัดการกำไรน้อยลง

สำหรับประเด็นสัดส่วนของกรรมการอิสระที่มาจากบุคคลภายนอก การแยกตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ จำนวนครั้งในการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบ ค่าตอบแทนของคณะกรรมการ และขนาดของกิจการ ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการจัดการกำไร จากผลการศึกษาพบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการที่ถูกกำหนดโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งในการปฏิบัติจริงนั้นอาจมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของสภาพและความซับซ้อนของธุรกิจ อำนาจการควบคุมกิจการยังคงอยู่ที่คณะกรรมการที่มีอำนาจควบคุมกิจการ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากการผลศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย นักลงทุน ผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้เสีย ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านขนาดของคณะกรรมการเพราะการมีคณะกรรมการมากจะช่วยให้การจัดการกำไรลดลง สำหรับประเด็น สัดส่วนของกรรมการอิสระที่มาจากบุคคลภายนอก การแยกตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ จำนวนครั้งใน

การประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ และคำตอบแทนคณะกรรมการที่ไม่พบความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรนั้นโดย เนื่องจากในทางปฏิบัติแล้วบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยมีลักษณะของการดำเนินธุรกิจและโครงสร้างการถือหุ้นแบบ กระจุกตัว คณะกรรมการบริษัทตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ที่มีอำนาจควบคุมกิจการ แนวทางการปฏิบัติที่ดีของโครงสร้าง คณะกรรมการอาจทำเพียงเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกำหนดเท่านั้น ดังนั้น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยควรสร้างหลักปฏิบัติที่สามารถนำมาตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการเพื่อให้ คณะกรรมการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ งบการเงินมีคุณภาพ และคณะกรรมการบริษัทสามารถนำไปปรับใช้ให้ กิจการมีผลประกอบการที่ดีในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปใช้แบบจำลองของ Francis et. al (2005) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่วัดด้านรายการคงค้าง โดยการวัด การจัดการกำไรนั้นมีหลากหลายมุมมอง เช่น คุณภาพรายการคงค้าง ความยั่งยืน ความสม่ำเสมอของกำไร เป็นต้น และอาจใช้แบบจำลองอื่นในการวัดการจัดการกำไร

บรรณานุกรม

- จิรณา โฉมจันทร์. (2550). *การจัดการกำไรและการกำกับดูแลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ณัฐชานนท์ โกมุกทุฒพิงค์. (2557). การวัดคุณภาพกำไรเพื่อการวิเคราะห์หลักทรัพย์. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 36(1), 1-18.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2549). หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน: แนวปฏิบัติที่ดีของ โครงสร้างคณะกรรมการ. ค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2558, จาก http://www.set.or.th/sustainable_dev/th
- เทพกาญจน์ เกียรติศิริ. (2559). รูปแบบของระบบบอภีบาลในการบรรเทาสาธารณภัย: การศึกษาระบบ ทรัพยากรและการ ดำเนินงานบรรเทาอุทกภัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย*, 10(1): 7-8.
- นารีรัตน์ เทียมรัตน์. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับการจัดการกำไร: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- นิพัทธ์ โพธิ์วิจิตร. (2555). *ผลกระทบของโครงสร้างผู้ถือหุ้น คณะกรรมการและคณะกรรมการตรวจสอบที่มีต่อการ บริหารกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- ไพริน ใจทัด. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการและการจัดการกำไร*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

- ยุทธ วรรณธรร. (2558). *คณะกรรมการสภาหลักบรรษัทภิบาล ชุดรวมบทความบรรษัทภิบาล เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- วรศักดิ์ ทุมมานนท์. (2543). *คุณรู้จัก Creative Accounting และคุณภาพกำไรแล้วหรือยัง*. กรุงเทพฯ: ไอไอเน็ต อินเทอร์เน็ต รีซอสเซส.
- ศิลปพร ศรีจันทเพชร. (2551). ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัท โครงสร้างของผู้ถือหุ้นกับมูลค่าเพิ่มเชิง เศรษฐศาสตร์. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 4(10), 26–39.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2557). กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2557). ค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2559, จาก <http://www.fap.or.th>
- สุชาติา เจียมสกุล. (2556). การกำกับดูแลกิจการ การจัดการกำไร และผลการดำเนินงานของกิจการ. *วารสาร เกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*, 6, 1–17.
- อุษณา ภัทรมนตรี. (2547). *การตรวจสอบภายในสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: เท็กซัสแอนด์เจอนัล พับลิเคชั่น.
- Banderlpe, I. I., & McReynald, S. (2009). The Impact of Selected Corporate Governance Variables in Mitigating Earnings Management in the Philippines. *DLSU Business & Economics Review*, 19(1), 17–27.
- Barney, J. B., & Clark, D. N. (2007). *Resource-based theory: Creating and sustaining competitive advantage*. Oxford University Press on Demand.
- Francis, J., LaFond, R., Olsson, P., & Schipper, K. (2005). The market pricing of accruals quality. *Journal of accounting and economics*, 39(2), 295–327.
- Geraldes, A., & Sandra, M. (2011). The effect of the board structure on earnings management: evidence from Portugal. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 9(2), 141–160.
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305–360.
- Mulford, C., & Comiskey, E. (1996). *Financial Warnings: Detecting Earning Surprises, Avoiding Business Troubles, Implementing Corrective Strategies*. New York: Wiley & Sons.